

Sisekontrolli audit ja tegelikkus.

Auditi pealkiri „Korruptsiooni ennetamine valdade ja linnade tehingutes“

Audit eesmärk

Riigikontroll auditeeris kümne omavalitsuse 2010. ja 2011. aasta majandustehingutes seda, kas ametiisikud on hoidunud osalemast tehingutes ja otsustes, mis on neile korruptsioonivastase seadusega keelatud. See keeld käib omavalitsuse tehingute kohta ametiisikuga, tema lähedastega ja nii ametiisiku kui ka lähedastega seotud ühingutega. Seadus käsitleb neid keelde kui toimingupiiranguid.

Auditis hinnati samuti auditeeritud omavalitsuste sisekontrollimeetmete piisavust, mis on võetud kasutusele, et kontrollida ametiisikute kohustuste täitmist selliste tehingute puhul. Kohustus tuleneb nii omavalitsusasutuse kui ka iga teise ametiasutuse juhile korruptsioonivastasest seadusest.

FB-s võtsid kohe inimesed kiita, et näe kui hea, et Raes kõik korras. Naera või nutsa. Kui need sõnavõtjad asjast sisuliselt püüaks aru saada, siis nad ikka peaksid väga nutma. Või on siis nende kommentaaride puhul tegemist pahatahtlike väärinfo õhutajatega.

Esiteks tuleb vaadata auditi ülesannet ja perioodi. Teiseks tuleb teada ka taustu, et just Rae vallas on analoogse tegevuse eest vallas juhtival kohal töötanud isikud kohtu all just korruptsiooni teemal. Kolmandaks ei ole riigikontroll väga püüdnudki kaevuda, aga tegelikult on JOKK korruptsioon meie vallas vägagi hinnas igal ehitusobjektil. Neljandaks on Lagedi objekti puhul ka otsesed korruptiivsed dokumentaalselt tõestatud tegevused täiesti olemas – Gutmann andnud korraldusi, osalenud hankekomisjonis ja Gutmanni firma teinud alltöövõttu (või ikka alltöövõtu lepingu kaudu peatöövõttu?) sellel objektil. Seega rõõmustamiseks mingit põhjust pole.

Ka on selgelt taunimist leidnud seegi, et vald ei hinda korruptsiooni ennetamiseks kehtestatud nõuete järgimist. Lagedi näite varal võib ka (vt allolevat väljavõtet) öelda, et Riigikontrollile on valetatud suuremate hangete puhul läbiviidava pakkuja tausta hindamise osas.

Kas teadsite, et

Kullamaa vald korraldas asutustes aastatel 2010–2011 korruptsiooni ennetamiseks kehtestatud nõuetest kinnipidamise kontrolli. Selle käigus analüüsiti MHDdega seotud kohustuste täitmist, ametiisikute seotust erinevate ühingutega, piirangutest kinnipidamist jms. Kontrolli tulemusena tuvastati üks tegevuspiirangu rikkumine.

28. Kullamaa vallasekretär viis auditis vaadeldud aastatel läbi ka eraldi kontrolli, et hinnata korruptsiooni ennetamiseks kehtestatud nõuete järgimist valla asutustes. Kontrolli tulemused on võetud kokku 2011. mais koostatud revisjoniaktis. Ülejäänud omavalitsused ei ole piirangutest kinnipidamisele samasuguses ulatuses tähelepanu pööranud. Avinurme valla, Elva linna, Kuusalu valla, Laekvere valla ning Rae valla ametnikud märkisid, et suuremate hangete korral uuritakse pakkuja tausta ning hinnatakse võimalikku huvide konflikti. Kontrollijaks on hankekomisjoni

⁴ Auditis võeti olulisuse piiriks 90%.

liikmed või siis valla- või linnasekretär ning nende tegevus põhineb väljakujunenud taval ega ole töökorraldusena kindlaks määratud. Et veenduda tehingute järel, et ametiisikud ei ole keelatud tehinguid teinud, ei ole peale Kullamaa valla teistes omavalitsustes eraldi tegevusi ette võetud. Rae vallas väideti, et piirangud on üks osa nõuetest, millele pööratakse tähelepanu teenistusliku järelevalve käigus, mida tehakse vastavalt vajadusele. Üksnes piirangutest kinnipidamise kontrolli ei ole nende arvates otstarbekas korraldada, kuna see kujuneks liiga aeganõudvaks.

Eriti ülbe suhtumine on aga täheldatav järgnevas

29. Kuna korruptsioonivastane seadus ei määra kindlaks, kuidas asutuse töökorralduses piirangute järgimist kontrollida, ei saa auditeeritud omavalitsustele teha seaduse põhjal etteheiteid. Mingil viisil kontrolliti auditis esitatud väidete järgi piirangutest kinnipidamist kõikides auditeeritud KOVides, ent kuna seda ei panda enamasti kirja, ei ole selles võimalik veenduda. Samas on Riigikontroll arvamusel, et korruptsiooniriski edukalt maandav sisekontrollisüsteem ei saa pikemat aega toimida üksnes asutuses juurdunud taval, vaid selleks tuleb töökorralduses kindlalt paika panna, mis ülesandeid on vaja täita ja kes seda teeb. See aitab tagada, et riske maandavaid tegevusi viiakse ellu järjepidevalt. Seetõttu tuleks Riigikontrolli arvates auditeeritud omavalitsustes senine töökorraldus üle vaadata. Tuleks läbi mõelda, kuidas, kes ja kui sageli peab koguma teavet ametiisikutega seotud ühingute kohta ja kontrollima piirangutest kinnipidamist. Samuti tuleks see töökorralduses kellegi ülesandena kindlaks määrata.

Rae Vallavalitsuse vastus: Leiame, et auditis esitatud ettepanek ei ole mõistlik ega põhjendatud. Rae Vallavalitsusel on piisavalt hea ülevaade

ametiisikutega seotud ühingute kohta ja olgem ausad, suures omavalitsuses on absoluutselt kõiki võimalikke ametiisikutega seotud ühinguid keeruline, et mitte öelda võimatu tuvastada. Oleme veendumusel, et võimalik korrupsioonioht on Rae vallas viidud miinimumini ning tagatud on ametiisikute läbipaistev ja selge asjaajamine.

Vallavalitsus pole suutnud oma seisukohta kujundadagi ja vastus antakse e-kirjaga mingi ametniku poolt. See on tõesti ülbuse tipp, millele järgnes ka Roogikntrolli märkus

Riigikontrolli märkus: Juhime tähelepanu, et ametiisikutele seatud piirangutest kinnipidamise kontrollimine on otseselt seadusest tulenev ülesanne. Riigikontroll ei ütle, kuidas seda ülesannet täita. See on omavalitsuse enda otsustada. Riigikontroll ei ole samuti soovitanud kontrollida kõikide ametiisikutega seotud ühinguid. Soovime vaid, et ametiasutustes on paika pandud, kuidas seada seadusest tulenevat ülesannete täita ning et selle täitmine oleks ka ametnike ülesannetes. Aruandes on ka selgitatud, miks me seda soovime.

Seda, et Riigikontroll eriti ei süvenenud, näitab järgnev lõik

40. Riigikontroll ei tuvastanud mitte ühtegi toimingupiirangute rikkumist auditeeritud omavalitsustest vaid **Rae vallas**, kus oli küll tehtud tehinguid ametiisikutega seotud ühingutega, kuid ametiisikud ise ei olnud tehingute üle otsustanud ega nendes osalenud. Olulisi rikkumisi ei olnud auditeeritustest ka Kullamaa vallas, kus leiti üks väikeses summas eksimus huvide konflikti vältimise nõude vastu. Riigikontrolli arvates võib Kullamaa puhul oluliste rikkumiste ärahoidmisel oma osa näha ka aruandes eespool kirjeldatud töökorralduslikel abinõudel.

Lagedi kooli hanke puhul oleks nad leidnud otsese rikkumise. Samas muidugi näitab allolev lõik seda, et Rae valla juhid oskavad oma jälgi peita ja teha oma toiminguid nii, et otsest rikkumist pole. Näiteks võime tuua kõik suuremad ehitushanked, kus töötab vilkalt alltöövõtja nime all kõigile tuntud ehitusfirma, mille üks omanik on täitnud erinevaid positsioone või

siis nt Smartenile müüdnud maaga seotud kohustused ostjale jne. See muidugi ei ole Riigikontrolli kompetents. Seega pole mõtet eufooriasse minna sellepärast, et ei tuvastatud. Pigem on vaja muret tunda selle pärast, et ei soovita rakendada sisekontrolli mehhanisme